مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۳، تیر ۱۴۰۳، ۳۳۶-۳۲۲

تدوین مدل آمادگی به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه لرستان بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی: یک مطالعه توصیفی

محمد حاتمی‌نژاد[۱]، فضل الله میر[۲]، محمدعلی سپهوندی[۳]

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۲/۲۷ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۳/۰۲/۲۴ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۳/۰۴/۰۳ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: اعتیاد یک معضل اجتماعی است و از چالش‌های اساسی بهداشتی و سلامت اجتماعی است که میانگین سن شروع آن کاهش پیدا کرده است، به همین دلیل برخی عوامل روان‌شناختی زمینه‌ساز آمادگی به مصرف مواد مخدر هستند. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تعیین الگوی تحلیل مسیر آمادگی به مصرف مواد مخدر بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی در دانشجویان انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش توصیفی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود. تعداد ۳۸۴ دانشجو با توجه به ملاک‌های ورود، به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه‌های حساسیت اضطرابی Floyd و همکاران، هیجان خواهی Zuckerman، عاطفه پذیری منفی Watson و همکاران و آمادگی به اعتیاد Weed و همکاران را تکمیل نمودند. داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری تجزیه‌وتحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی به ترتیب اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر آمادگی به مصرف مواد مخدر داشت (β=۰/۲۵، P<۰/۰۰۱) و (β=۰/۳۰، P<۰/۰۰۱). هم‌چنین، حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی اثر مستقیم با عاطفه پذیری منفی داشتند (β=۰/۲۶، P<۰/۰۰۱) و (β=۰/۲۵، P<۰/۰۰۱). در نهایت، عاطفه پذیری منفی اثر مستقیم و معنی‌دار با آمادگی به مصرف مواد مخدر داشت (β=۰/۲۹، P<۰/۰۰۱).

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان داد که هیجان خواهی، حساسیت اضطرابی و عاطفه پذیری منفی در پیش‌بینی مصرف مواد مخدر نقش مهمی دارد و به متخصصان پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های درمانی و آموزشی به‌منظور افزایش آگاهی و توان‌مندی دانشجویان تدوین گردد.

واژه‌های کلیدی: حساسیت اضطرابی، هیجان خواهی، عاطفه پذیری منفی، آمادگی به مصرف مواد مخدر، دانشجویان

ارجاع: حاتمی‌نژاد م، میر ف، سپهوندی مع، تدوین مدل آمادگی به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه لرستان بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی: یک مطالعه توصیفی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، سال ۱۴۰۳، دوره ۲۳ شماره ۴، صفحات: ۳۳۶-۳۲۲.

۱-کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

۲- (نویسنده مسئول) استاد گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات وعلوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم اباد، ایران

تلفن: ۰۶۶-۳۳۱۲۰۰۶۹، پست الکترونیکی: mir.f@lu.ac.ir

۳- دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

مقدمه

سوء مصرف مواد مخدر در کشورهای آسیایی به‌خصوص در میان مردان جوان ۱۵ الی ۳۰ سال رو به افزایش است که این افزایش سوءمصرف مواد مخدر در میان نوجوانان و جوانان توسط بار جهانی بیماری‌ها (Global Burden of Disease; GBD) مطرح شده است (۱). اعتیاد به عنوان چالشی در حوزه بهداشت جهانی، حدود ۱۴ درصد از بار سلامتی مردان جوان را تشکیل داده است (۲). جوانان و نوجوانان بیشتر در معرض گرایش به مصرف مواد مخدر هستند (۳). بحرانی‌ترین سن گرایش به مصرف مواد از نوجوانی آغاز می‌شود و حدوداً تا جوانی در محدوده ۱۸ الی ۲۵ سالگی ادامه خواهد داشت (۴). افراد در سنین نوجوانی و جوانی تمایل فزاینده‌ای نسبت به آزمایش و کنجکاوی دارند (۵)، محققان در پژوهش‌هایی ذکر کرده‌اند که افراد در سنین جوانی نسبت به محرک‌های اضطرابی محیط پیرامون خود با حساسیت بیشتری واکنش نشان می‌دهند (۷، ۶). هم‌چنین، در پژوهش‌هایی اشاره شده است که جوانان در دریافت عواطف منفی حساسیت و اشتیاق بیشتری از خود نشان می‌هند (۸). عواملی که ذکر شد جوانان را در مقابل آمادگی به مصرف مواد مخدر آسیب‌پذیر می‌کند (۹).

یکی از خصوصیت‌های فردی که در گرایش به رفتار پرخطر و مصرف مواد مخدر نقش بسیاری دارد، هیجان خواهی (Sensation seeking) است (۱۰). روان‌شناسی تحولی، هیجان خواهی را با عدم درک از پیامد خطرپذیری رفتار خود تعریف کرده است و به‌عنوان یک سیستم پاداش جویی شخصی که در طول زمان دستخوش تغیر خواهد شد مفهوم سازی کرده است (۵). هیجان خواهی سازه‌ای چندبعدی است که شامل ماجراجویی، تجربه جویی، ملال‌پذیری و گریز از بازداری است (۱۱). پژوهش‌های متعدد رابطه میان هیجان خواهی و گرایش به رفتار پرخطر و مصرف مواد مخدر را بررسی کردند (۱۳-۱۰، ۵). پژوهش Siraj و همکاران بر روی نوجوانان انجام شده است و نتایج بررسی آن‌ها نشان داد که هیجان خواهی و تشویق همسالان در انجام رفتار پرخطر اثر مستقیم و معنی‌دار دارد (۱۳).

سازه‌ای روان‌شناختی که به نظر می‌رسد در گرایش به مصرف مواد مخدر نقش داشته باشد، حساسیت اضطرابی (Anxiety sensitivity) است. حساسیت اضطرابی متغیری شناختی است که به تفاوت‌های فردی وابسته است (۱۴)، این سازه به عنوان هراس داشتن از اضطراب و احساسات مشابه آن تعریف شده است (۱۵) و به نوعی نشان دهنده گرایش فرد به فاجعه‌سازی درباره احساسات مرتبط با هراس است (۱۶). متخصصان سلامت روان اختلال‌های هیجانی، عاطفی و شناختی را زمینه‌سازهای مصرف سیگار پیشنهاد کردند (۱۷). هم‌چنین، حساسیت اضطرابی به‌عنوان یک نیروی بالقوه روان‌شناختی که می‌تواند آمادگی به مصرف مواد مخدر را پیش‌بینی نماید در برخی پژوهش‌ها مطرح شده است (۱۸). پژوهش‌گران ارتباط میان حساسیت اضطرابی و رفتارهای پرخطر خصوصاً مصرف مواد مخدر و الکل را تأیید کرده اند (۱۹، ۱۸، ۱۶، ۱۴). Lebeaut و همکاران نشان دادند که حساسیت اضطرابی با شدت مصرف الکل و مواد مخدر ارتباط دارد (۱۶).

متغیری دیگری که به نظر می‌رسد در گرایش به مصرف مواد مخدر نقش دارد، عاطفه پذیری منفی (Negative affect) است. افراد با عاطفه پذیری منفی، احساساتی مانند شکست در زندگی، فرسودگی، شرم و غم در زندگی خود تجربه می‌کنند (۲۰). محققان در یک مطالعه مروری و متا-آنالیز نشان دادند که عاطفه پذیری منفی ۹۰ درصد از میل به مصرف مواد مخدر و تنباکو را تبیین می‌نماید (۸). هم‌چنین، در پژوهش Jones و همکاران نقش محرک‌های هیجانی منفی در تشدید میل به مصرف مواد مخدر تأیید شده است (۲۱). بر همین مبنا، عاطفه پذیری منفی می‌تواند بیان‌گر اهمیت آن در رابطه با آمادگی به مصرف مواد مخدر باشد.

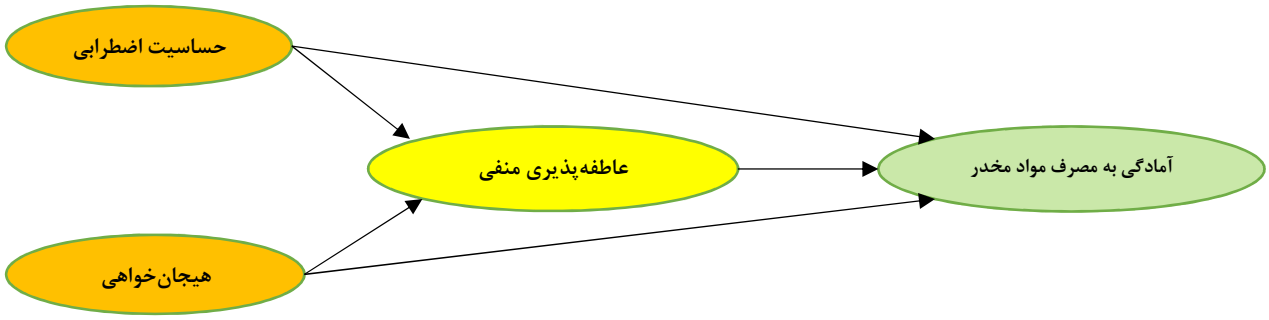
با وجودی که در برخی پژوهش‌های اخیر به نقش هیجان خواهی با مصرف مواد مخدر پرداخته شده است (۱۰)، ولی بر طبق

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

جستجوهای به عمل آمده، پژوهشی که به شکلی جامع اثر حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش میانجی عاطفه پذیری منفی بررسی نشده است. با توجه به این‌که نیروی انسانی جوان و آینده‌سازان جامعه در محیط دانشگاهی تربیت و پرورش پیدا می کنند به عنوان موتور محرک جامعه معرفی می‌شوند، لذا دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند که این مهم متخصصین را در تدوین و طراحی پروتکل‌های پیش‌گیری از مصرف مواد مخدر برای افراد در معرض خطر افزایش می‌دهد (۲۲). به‌طور کلی با توجه به این‌که رویکردهای نوین در دهه‌های گذشته تکمیل نشده و نقش عوامل روان‌شناختی (مانند حساسیت اضطرابی، هیجان خواهی و عاطفه پذیری منفی) در آمادگی به مصرف مواد مخدر در جامعه دانشجویان بررسی نشده است، در نتیجه پژوهش حاضر با هدف تعیین الگوی تحلیل مسیر آمادگی به مصرف مواد مخدر بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی در دانشجویان انجام شده است. بر همین مبنا، مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ رسم شده است.

شکل ۱- مدل مفهومی آمادگی به مصرف مواد مخدر بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی در دانشجویان

مواد و روش‌ها

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ که مشغول به تحصیل بوده‌اند و طبق آخرین آمار، کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه لرستان ۸۹۹۸ دانشجو بوده است. جهت محاسبه حجم نمونه از جامعه آماری، از جدول Krejcie و Morgan استفاده شد. با توجه به حجم جامعه آماری کل دانشجویان دانشگاه لرستان، بر اساس جدول Krejcie و Morgan تعداد ۳۶۸ نفر پیشنهاد شد (۲۳). با توجه به این‌که احتمال افت نمونه‌ها انتظار می‌رفت و جهت دسترسی به نتایج قابل قبول‌تر، حجم نمونه تعداد ۳۹۰ نفر انتخاب شد که پس از حذف پرسش نامه‌های ناقص تعداد ۳۸۴ نمونه وارد تحلیل آماری شد.

معیارهای ورود شرکت‌کنندگان شامل: عضویت در شبکه‌های اجتماعی جهت دریافت پرسش‌نامه، اعلام رضایت آگاهانه و داوطلبانه جهت شرکت در مطالعه بوده است. معیار خروج شرکت کنندگان تکمیل نکردن پرسش‌نامه بود. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی در صفحه اول پژوهش، هدف مطالعه توضیح داده شد و اطمینان حاصل شد که تمامی اطلاعات محرمانه باقی خواهند ماند.

پژوهش حاضر در دانشگاه علوم پزشکی لرستان با کد اخلاق IR.LUMS.REC.1402.191 مورد تصویب قرار گرفت و با رعایت اصول اخلاق در پژوهش و توضیح دادن هدف پژوهش و اطمینان دادن جهت رعایت محرمانگی هر پرسش‌نامه، از شرکت کنندگان خواسته شد که خصوصیات دموگرافیک خود از جمله جنسیت، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی و سن خود را در پرسش‌نامه ثبت

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]
[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

نمایند و هم‌چنین چهار پرسش‌نامه حساسیت اضطرابی، هیجان خواهی، عاطفه پذیری منفی و آمادگی به مصرف مواد مخدر را تکمیل نمایند که در ادامه به‌صورت خلاصه به ترتیب مطرح می گردد.

۱- پرسش‌نامه حساسیت اضطرابی (Anxiety Sensitivity Index; ASI): پرسش‌نامه ۱۶ سؤالی حساسیت اضطرابی توسط Floyd و همکاران در سال ۲۰۰۵ ساخته شده است، این پرسش-نامه جهت ارزیابی تفاوت‌های فردی در سطح حساسیت اضطرابی است (۲۴). خرده مقیاس‌های پژوهش (شماره سؤالات هر گویه) شامل: ترس از نگرانی‌های بدنی (۳، ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴)، ترس از نداشتن کنترل شناختی (۲، ۱۲، ۱۵، ۱۶) و ترس از مشاهده شدن اضطراب توسط دیگران (۱، ۵، ۷، ۱۳) است و بر مبنای طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت محاسبه می‌گردد و حداقل نمره ممکن ۱۶ و حداکثر ۸۰ خواهد بود که کسب نمره بالاتر نشان دهنده میزان حساسیت اضطرابی بالاتر و هرچه به حداقل نمره نزدیک باشد نشان دهنده سطح پایین‌تر حساسیت اضطرابی است. پژوهش‌های متعدد تأیید کرده‌اند که ثبات درونی و اعتبار ملاکی مناسبی برخوردار است (۲۵). این سنجه دارای ثبات درونی، پایایی آزمون بازآزمون و اعتبار همگرای مناسبی با سایر سنجه‌های اضطرابی هستند (۲۶). این پرسش‌نامه توسط Foroughi و همکاران (۲۰۱۹) بر روی دانشجویان اعتباریابی شد و با روش‌های همسانی درونی، بازآزمایی و تحلیل عامل تأییدی انجام شده است (۲۷). اعتبار شاخص تجدید نظر شده حساسیت اضطرابی از طریق اجرای هم‌زمان آن با فهرست بازبینی و تجدیدنظر شده ۹۰ نشانگانی انجام شد که ضریب همبستگی ۰/۵۶ به دست آمد. ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس‌های شاخص تجدید نظر شده حساسیت اضطرابی با نمره کل رضایت‌بخش و از ۰/۷۴ تا ۰/۶۸ بود. در پژوهش حاضر برای خرده مقیاس ترس از نگرانی بدنی۰/۷۶، ترس از نداشتن کنترل شناختی۰/۷۲ و ترس از مشاهده شدن اضطراب توسط دیگران۰/۷۷ و مقیاس کلی حساسیت اضطرابی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به‌دست آمده است.

۲- مقیاس هیجان خواهی (Sensation-Seeking Scale): پرسش‌نامه هیجان خواهی در سال ۱۹۷۱ توسط Zuckerman طراحی شده و دارای ۴۰ سؤال و چهار خرده مقیاس گریز از بازداری، ملال پذیری، ماجراجوئی و تجربه طلبی است (۲۸). برای نمره‌گذاری پرسش‌نامه هیجان خواهی Zuckerman ابتدا باید نمرات کسب شده از تک‌تک سؤالات را بر اساس کلید آزمون استخراج نمود. بدین منظور، پاسخ های داده شده به هر سؤال را با کلید آزمون مطابقت داده و چنان‌چه پاسخ داده شده با گزینه ارائه شده در کلید یکی باشد، ۱ امتیاز و در غیر این صورت ۰ امتیاز به آن داده می‌شود. برای به دست آوردن امتیاز هر خرده مقیاس، جمع امتیازات کسب شده از تک‌تک سؤالات را با هم جمع می‌نماییم. بدیهی است که هر چه امتیاز یک بعد یا امتیاز کلی پرسش‌نامه بالاتر باشد، بیانگر قوی‌تر بودن حس در آن بعد یا به‌طور کلی هیجان خواهی بالاتر پاسخ‌دهنده است و برعکس (۲۸). این مقیاس بر اساس فرهنگ ایرانی هنجاریابی شده است که واریانس کل سؤالات برابر ۸/۵۷۷، واریانس کل آزمون ۲۱/۰۲، انحراف استاندارد مقیاس ۶/۲۴، اعتبار کل آزمون (آلفای کرونباخ) ۰/۷۸ و خطای استاندارد کل آزمون برابر۲/۹۲ است (۱۰،۲۹). در پژوهش حاضر جهت بررسی پایایی ابزار هیجان خواهی از فرمول Kuder-Richardson استفاده شده است (۳۰). مقدار محاسبه شده برای خرده مقیاس‌های هیجان خواهی به ترتیب گریز از بازداری ۰/۷۸، ملال‌پذیری ۰/۷۹، ماجراجویی ۰/۸۱، تجربه طلبی ۰/۸۳ و برای مقیاس کلی ۰/۸۲ محاسبه شده است.

۳- پرسش‌نامه عاطفه پذیری منفی (Negative Affect Scale): پرسش‌نامه عاطفه مثبت-منفی توسط Watson و همکاران در سال ۱۹۸۸ ساخته شد (۳۱). این مقیاس دارای دو زیر مقیاس ۱۰ سؤالی است و ۱۰ عاطفه‌ی مثبت (ماده‌های ۱ تا ۱۰) و ۱۰ مقیاس عاطفه‌ی منفی (ماده‌های ۱۱ تا ۲۰) را مورد سنجش قرار می‌دهد.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

در پژوهش حاضر از خرده مقیاس عاطفه پذیری منفی استفاده شد. در این مقیاس ۵ درجه‌ای از صفر تا ۵ نمره‌دهی می‌شود. حداکثر و حداقل نمره در هر زیر مقیاس ۱۰ و ۵۰ است که بر همین اساس هرچه نمره آزمودنی به حداکثر نزدیک باشد، نشان دهنده سطح بالای عاطفه پذیری منفی آزمودنی و هر مقدار به حداقل نزدیک باشد، نشان دهنده سطح پایین‌تر عاطفه پذیری منفی است. Watson و همکاران ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰ را برای پایایی آن ذکر کرده‌اند (۳۱). در ایران Sharifi و همکاران (۱۳۹۱) اعتبار و پایایی مقیاس مذکور را مورد بررسی قرار دادند و ضریب پایایی را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ گزارش کردند و از طریق بررسی تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی اعتبار آن نیز سنجیده شد (۳۲). هم‌چنین، Bakhshi و همکاران (۱۳۸۸) روایی همگرا و واگرا هر دو مقیاس را مناسب گزارش دادند (۳۳). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ مقیاس عاطفه پذیری منفی ۰/۷۳ محاسبه شده است.

۴- پرسش‌نامه آمادگی به مصرف مواد مخدر (Iranian Addiction Potential Scale): این مقیاس توسط Weed و همکاران در سال ۱۹۹۲ ساخته شده است و تلاش‌هایی برای اعتباریابی آن در ایران انجام شده است (۳۴). Zargar و همکاران در سال ۱۳۸۵ مقیاس مذکور را در جامعه‌ی ایرانی هنجاریابی کرده است (۳۵). پرسش‌نامه دارای ۳۶ سؤال و ۵ سؤال دروغ‌سنج (۱۲، ۱۳، ۱۵، ۲۱، ۳۳) است. نمره‌گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) است. البته این شیوه نمره‌گذاری در گویه‌های ۶، ۱۲، ۱۵ و ۲۱ معکوس خواهد شد. حداقل نمره ممکن ۰ و حداکثر ۱۰۸ خواهد بود. برای به دست آوردن نمره کلی پرسش‌نامه باید مجموع امتیازات تک تک سؤالات (به غیر از مقیاس دروغ‌سنج) را با هم جمع نمود. این نمره دامنه‌ای از ۰ تا ۱۰۸ را خواهد داشت. نمرات بالاتر به‌منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ‌دهنده برای اعتیاد می‌باشند و برعکس. پایایی این مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ بود (۳۵). در پژوهش Hajihasani و همکاران (۱۳۹۱) مقدار پایایی ۰/۸۷ به دست آمد (۳۶). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ مقیاس آمادگی به اعتیاد ۰/۸۱ محاسبه شده است.

اطلاعات دریافت شده از دانشجویان با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ و AMOS نسخه ۲۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در این مطالعه جهت به دست آوردن شاخص‌های توصیفی و همبستگی دوبه‌دوی متغیرهای پژوهش از ضریب همبستگی Pearson و جهت تحلیل نقش میانجی و غیرمستقیم از آزمون Bootstrapping و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد و سطح معنی‌داری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی پژوهش حاضر نشان داد از مجموع ۳۸۴ دانشجوی شرکت کننده در پژوهش، میانگین (انحراف معیار) سن شرکت کنندگان ۲۴/۰۶ (۵/۰۵) سال با دامنه سنی ۱۹ تا ۳۲ سال بود. از میان آن‌ها ۱۴۶ نفر مرد (۳۸ درصد)، ۲۳۸ نفر زن (۶۲ درصد) شرکت داشتند. دانشجویان در مقاطع تحصیلی کارشناسی ۲۶۰ نفر (۶۷/۷ درصد) و کارشناسی ارشد ۱۲۴ نفر (۳۲/۳ درصد) بودند. از لحاظ وضعیت تأهل، تعداد ۳۰۷ نفر از شرکت‌کنندگان مجرد (۷۹/۹ درصد)، متأهل ۵۶ نفر (۱۴/۶ درصد) و متارکه کرده ۲۱ نفر (۵/۵ درصد) در پژوهش حضور داشتند.

آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده‌اند. در جدول ۱، هم‌چنین میانگین و انحراف استاندارد نمرات و دامنه هر خرده مقیاس و متغیرهای پژوهش گزارش شده است. ستون‌های بعدی به چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش اختصاص داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود شاخص‌های چولگی و کشیدگی متغیرهای آشکار پژوهش در محدوده ۲- تا ۲+ قرار دارند که حاکی از نرمال بودن توزیع متغیرها و مناسب بودن آن‌ها جهت انجام تحلیل مدل‌سازی معادلات ساختاری است.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای حساسیت اضطرابی، هیجان خواهی، عاطفه پذیری منفی و آمادگی به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸۴)

زیر مقیاس	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	چولگی (کجی)	کشیدگی
ترس از نداشتن کنترل شناختی	۸/۵۸	۳/۶۱	۴	۱۵	۰/۸۶	۰/۳۹
ترس از مشاهده شدن اضطراب توسط دیگران	۱۱/۷۲	۲/۷۸	۴	۱۸	۰/۱۸	۱/۶۲
ترس از نگرانی‌های بدنی	۱۶/۹۳	۳/۶۳	۸	۳۳	۰/۹۶	۰/۲۵
نمره کل حساسیت اضطرابی	۳۷/۲۴	۱۲/۴۷	۱۶	۶۳	۰/۹۷	۱/۱۸
گریز از بازداری	۸/۱۹	۴/۱۷	۰	۱۰	-۰/۶۱	۰/۵۷
ملال پذیری	۷/۶۰	۲/۲۳	۰	۹	۰/۱۱	۱/۲۴
ماجراجویی	۹/۲۲	۲/۰۴	۰	۱۰	-۰/۷۶	۱/۴۴
تجربه طلبی	۸/۱۱	۲/۲۹	۰	۱۰	-۱/۲۲	۰/۳۱
نمره کل هیجان خواهی	۳۴/۹۱	۱۱/۲۴	۶	۳۸	۱/۰۲	۰/۸۷
عاطفه پذیری منفی	۲۵/۰۱	۸/۸۶	۱۲	۴۱	۰/۵۴	-۰/۷۶
آمادگی به مصرف مواد مخدر	۵۸/۰۳	۹/۶۰	۱۱	۹۱	۰/۸۹	۱/۳۱

پیش از تحلیل داده‌ها، مفروضات مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. در همین راستا جهت نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون ناپارامتریک Kolmogorov-Smirnov استفاده شد که نتایج نشان دهنده توزیع نرمال متغیرهای پژوهش بودند (P>۰/۰۵). با توجه به این‌که زیربنای مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر ماتریس همبستگی است، نتایج در جدول ۲ گزارش شده است. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین همه متغیرهای پژوهش همبستگی معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۲- ماتریس همبستگی Pearson میان متغیرهای پژوهش در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸۴)

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- ترس از نداشتن کنترل شناختی	۱								
۲- ترس از مشاهده شدن اضطراب توسط دیگران	۰/۶۵*	۱							
۳- ترس از نگرانی‌های بدنی	۰/۶۶*	۰/۶۹*	۱						
۴- گریز از بازداری	۰/۳۳*	۰/۳۶*	۰/۴۱*	۱					
۵- ملال‌پذیری	۰/۳۰*	۰/۲۹*	۰/۳۰*	۰/۴۶*	۱				
۶- ماجراجویی	۰/۲۶*	۰/۲۸*	۰/۳۲*	۰/۴۵*	۰/۵۲*	۱			
۷- تجربه طلبی	۰/۳۲*	۰/۳۲*	۰/۳۵*	۰/۴۶*	۰/۴۷*	۰/۵۳*	۱		
۸- عاطفه پذیری منفی	۰/۴۱*	۰/۴۲*	۰/۴۷*	۰/۴۷*	۰/۴۶*	۰/۴۵*	۰/۴۵*	۱	
۹- آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۴۶*	۰/۴۴*	۰/۵۳*	۰/۴۶*	۰/۴۹*	۰/۴۶*	۰/۳۹*	۰/۶۳*	۱

** P<۰/۰۰۱*

CCBY-NC.4.0 DEED

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]
[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

جهت بررسی مفروضه عدم وجود خودهمبستگی در خطای پژوهش، از آماره Durbin-Watson استفاده شد که مقدار ۱/۷۲ به دست آمد. از آن‌جا که مقدار محاسبه شده در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، می‌توان اعلام داشت که مفروضه عدم وجود خودهمبستگی تأیید شده است (۳۷). هم‌چنین، مفروضه هم‌خطی برای متغیر برون‌زای پژوهش با استفاده از ضریب تحمل (Tolerance) و عامل تورم واریانس (Variance Inflation Factors; VIF) بررسی شد. نتایج نشان داد که مفروضه هم‌خطی تأیید شده است، زیرا مقدار ضریب تحمل در تمامی متغیرها به ۱ نزدیک بوده و مقادیر عامل تورم واریانس در همه آن‌ها از حد بحرانی ۲ کمتر بود (۳۸). بررسی شاخص کفایت حجم نمونه (Kaiser-Meyer-Olkin; KMO) (۰/۹۳) و شاخص Bartlett (df=۸۱ و P<۰/۰۰۱) نشان دهنده برآورده شدن پیش‌فرض‌های لازم جهت مدل‌سازی معادلات ساختاری بود (۳۹). جدول ۳، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود ضرایب مسیر مربوط به اثر متغیرهای پژوهش در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

جدول ۳- ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در مدل ساختاری بررسی آمادگی به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸۴)

مسیرها	ضرایب غیراستاندارد (B)	ضرایب استاندارد (β)	خطای معیار (S.E)	نسبت بحرانی (C.R)	مقدار P	نتیجه
حساسیت اضطرابی←آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۳۴	۰/۲۵	۰/۰۶۹	۴/۹۰	<۰/۰۰۱	تأیید
هیجان خواهی←آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۵۶	۰/۳۰	۰/۱۲	۴/۶۰	<۰/۰۰۱	تأیید
حساسیت اضطرابی←عاطفه پذیری منفی	۰/۳۰	۰/۲۶	۰/۰۶	۴/۳۴	<۰/۰۰۱	تأیید
هیجان خواهی←عاطفه پذیری منفی	۰/۸۹	۰/۵۲	۰/۱۱	۷/۸۶	<۰/۰۰۱	تأیید
عاطفه پذیری منفی←آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۳۲	۰/۲۹	۰/۰۵	۵/۴۳	<۰/۰۰۱	تأیید

در ادامه به‌منظور آزمون معنی‌داری نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی در رابطه میان حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با آمادگی به مصرف مواد مخدر از آزمون بوت استراپینگ (Bootstrapping) با ۲۰۰۰ نمونه استفاده شده است و نتیجه آزمون در جدول ۴ گزارش شده است. طبق نتایج این جدول، مسیر غیرمستقیم تأیید شد. در نتیجه عاطفه پذیری منفی به صورت جزئی نه کلی قادر به میانجی‌گری معنی‌دار میان متغیرهای پیش‌بین و ملاک بوده است. هم‌چنین، حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی در مجموع ۴۸ درصد از عاطفه پذیری منفی را تبیین و هیجان خواهی، حساسیت اضطرابی و عاطفه پذیری منفی مقدار ۵۴ درصد از آمادگی به مصرف مواد مخدر را تبیین می نمایند.

جدول ٤- ضرایب مسیرهای غیرمستقیم مدل ساختاری بررسی آمادگی به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸٤)

مسیر غیرمستقیم	اثر غیرمستقیم	مقدار T	نتیجه
هیجان خواهی←عاطفه پذیری منفی←آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۱۵	۴/۹۷	تأیید شده
حساسیت اضطرابی←عاطفه پذیری منفی ←آمادگی به مصرف مواد مخدر	۰/۰۷	۷/۵۲	تأیید شده

شاخص‌های برازش محاسبه شده مدل پژوهش در جدول ۵ گزارش شده است. بر همین اساس، شاخص نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (Chi-square/degree of freedom; χ^2/df) برازش مدل را تأیید می‌کند. این شاخص درصورتی که در دامنه ۱ تا ۳

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

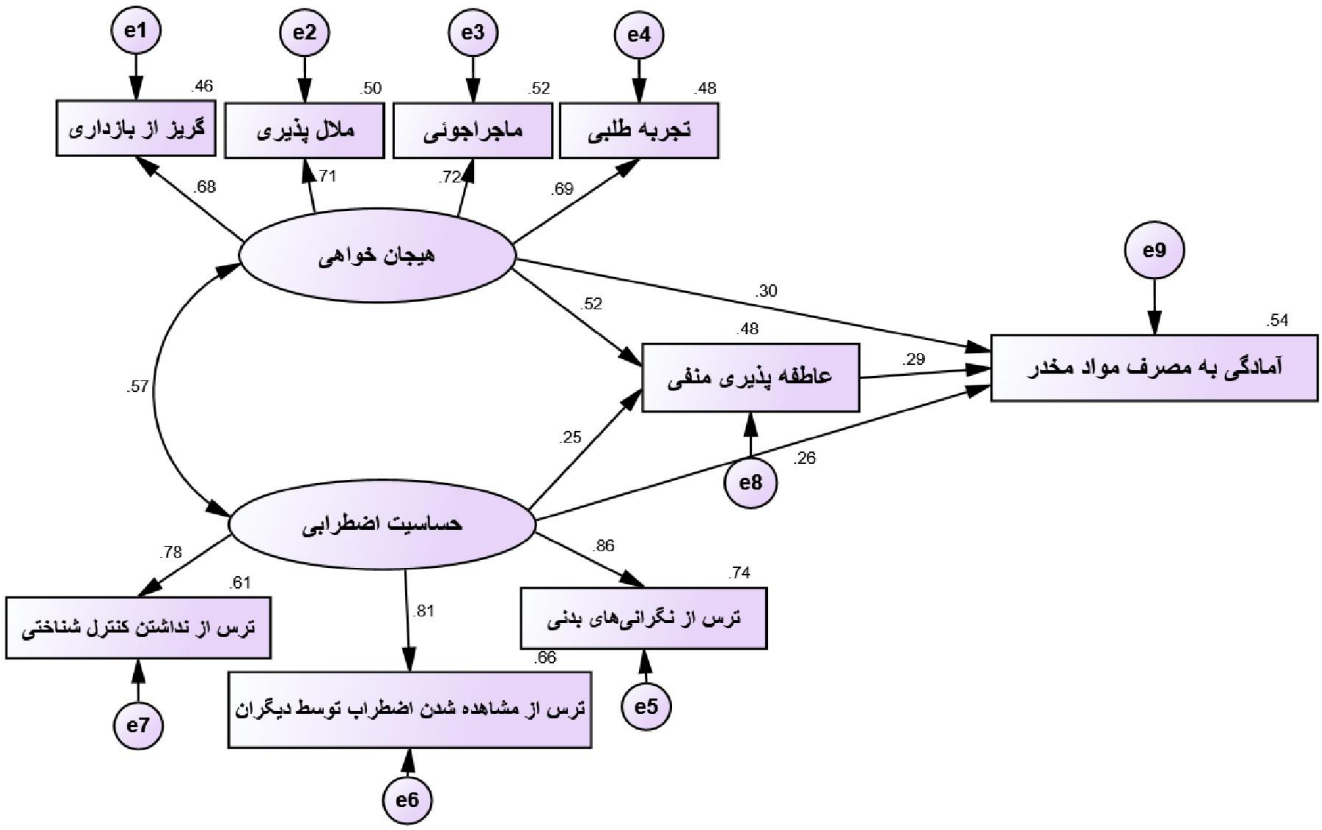
CCBY-NC.4.0 DEED

قرار داشته باشد به معنی برازش مدل با داده‌ها است و مقدار محاسبه شده در پژوهش حاضر ۱/۳۵ است. مقدار محاسبه شده خطای تقریبی ریشه مجذور میانگین (Root Mean Square Error of Approximation; RMSEA) ۰/۰۳ است که با توجه به این‌که از مقدار پیشنهاد شده توسط MacCallum و همکاران ۰/۰۸ کوچک‌تر است؛ برازش مدل تایید می‌شود (۳۸). شاخص براش تطبیقی (Comparative Fit Index; CFI)، شاخص تناسب هنجار (Normed Fit Index; NFI)، شاخص برازش افزایشی (Incremental Fit Index; IFI)، شاخص Tucker-Lewis (Tucker-Lewis Index; TLI) و شاخص تناسب نسبی (Relative Fit Index; RFI) بر اساس معیار Hu و Bentler که پیشنهاد داده که مدل در صورتی از برازش مطلوبی برخوردار است که مقادیر محاسبه شده بزرگ‌تر از ۰/۹ باشند و هرچه به ۱ نزدیک‌تر باشد، نشان دهنده برازش مطلوب مدل محاسبه شده است، در پژوهش حاضر نیز تمامی مقادیر محاسبه شده بالاتر از ۰/۹ بوده است (۳۹).

نتایج بررسی شاخص‌های برازش در جدول ۵ نشان داد که مدل ساختاری پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. ضرایب استاندارد مسیرهای مدل مفهومی در شکل ۲ نشان داده شده است.

جدول ۵- شاخص‌های برازش مدل محاسبه شده آمادگی به مصرف مواد در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸۴)

شاخص برازندگی	χ^2/df	CFI	NFI	IFI	RFI	TLI	RMSEA
مقادیر قابل قبول (۳۸-۳۹)	<۳	<۰/۹۰	<۰/۹۰	<۰/۹۰	<۰/۹۰	<۰/۹۰	<۰/۰۸
مقادیر محاسبه شده	۱/۳۵	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۰۳

شکل ۲- مدل براش شده نهایی آمادگی به مصرف مواد مخدر بر اساس حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با نقش واسطه‌ای عاطفه پذیری منفی در دانشجویان دانشگاه لرستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (n=۳۸۴)

CCBY-NC.4.0 DEED

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]
[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی عاطفه پذیری منفی در رابطه حساسیت اضطرابی و هیجان خواهی با آمادگی به مصرف مواد مخدر انجام گرفت. در پژوهش حاضر مدل روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش مورد بررسی و آزمون قرار گرفت و همان‌گونه که در بخش یافته‌ها مشاهده شد الگوی پیشنهادی برازش قابل قبولی نشان داد. اولین یافته مطالعه، نشان دهنده اثر مستقیم حساسیت اضطرابی بر آمادگی به مصرف مواد مخدر بود که با نتایج سایر پژوهش‌های Aghjani و همکاران (۱۴)، Lebeaut و همکاران (۱۶)، Azarmehr و همکارش (۱۹)، Paulus و همکاران (۱۸) و Meredith و همکاران (۴۰) همسو بوده است. این یافته با پژوهش‌های پیشین مطابقت داشته و نشان می‌دهد که حساسیت اضطرابی در آمادگی به مصرف مواد مخدر نقش دارد. در تبیین این یافته می‌توان به این موضوع اشاره کرد که مصرف مواد مخدر از پتانسیلی پیشین که زمینه ساز انگیزه مصرف می باشد، برخوردار است (۱۶). حساسیت اضطرابی به‌عنوان پدیده‌ای روان‌شناختی دارای ابعادی گوناگون از جمله شناختی، جسمی و رفتاری است که با باورهای غیرمنطقی همراه هستند. زمانی اضطراب فعال خواهد شد که سطحی از هیجان ایجاد شده باشد و به‌صورت مستقیم و یا غیرمستقیم موجب بدکارکردی در عملکرد همانند عدم توانایی شغلی، تعارضات میان فردی و همانند آن‌ها می‌شود (۱۸). سبک‌های مقابله‌ای شخصی نقش مؤثری در مدیریت این‌گونه هیجانات خواهد داشت؛ افرادی که دارای سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار هستند در پی حل کردن موقت چالش‌های روزانه و نادیده گرفتن منبع اضطراب هستند. این عامل موجب خواهد شد که جهت تسکین خویش سوءمصرف مواد مخدر و الکل داشته باشند (۹). پژوهش‌های متعددی ارتباط میان حساسیت اضطرابی و مصرف الکل را تأیید کرده‌اند (۸). نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان دهنده اثر مستقیم و غیرمستقیم حساسیت اضطرابی و دل‌بستگی ناایمن هر دو بر سوءمصرف مواد مخدر در بزرگسالان جوان از طریق پریشانی ناشی از اضطراب بوده است (۴۰). همسو با نتایج پژوهش حاضر، Lebeaut و همکاران نشان دادند که حساسیت اضطرابی با ایجاد انگیزه‌ی سوء مصرف مواد مخدر و الکل مرتبط است و پیش‌بینی کننده شدت مصرف نمی باشد (۱۶).

نتایج تحلیل مسیر نشان داد که هیجان خواهی با آمادگی مصرف مواد مخدر اثر مستقیم و معنی‌دار دارد. یافته حاصل شده با برخی از پژوهش‌های مشابه که نشان دادند هیجان خواهی می تواند آمادگی به مصرف مواد مخدر را پیش‌بینی کند، ارتباط دارد (۵، ۱۰-۱۳). در تبیین این فرضیه می‌توان اظهار داشت که نوجوانی و جوانی به‌عنوان دوره‌ای که فرد در بالاترین میزان از سطح هیجان خواهی است، شناخته می‌شود (۱۳). هیجان خواهی خصوصیتی فردی است که فرد تمایل به کسب تجربه جدید و اعمال پرخطر دارد و پیامد این رفتار موجب ترشح دوپامین در مغز می‌شود و همین عامل موجب تقویت رفتار و سعی در کسب تجربه‌های جدیدتر بدون در نظر گرفتن پیامد رفتار می‌گردد (۵).

یافته‌های پژوهش حاضر هم‌چنین نشان داد که عاطفه پذیری منفی اثر مستقیم و غیرمستقیم با آمادگی به مصرف مواد مخدر دانشجویان دارد که این یافته هماهنگ با یافته‌های پژوهشی Cyr و همکاران، Jones و همکاران، Arghabaei و همکاران و Rezaei و همکاران (۸، ۲۱، ۴۱-۴۲) می‌باشد. در تبیین این فرضیه می‌توان اظهار داشت که عاطفه پذیری منفی سازه‌ای روان‌شناختی است که با عواطفی همچون غمگینی، درماندگی، شکست و فرسودگی مرتبط است (۲۰). در صورتی که این عواطف استمرار پیدا کنند، موجب خواهد شد که فرد به جهت گریز موقتی و رهایی از عواطف منفی رفتارهای پرخطر از جمله مصرف مواد مخدر، مشروبات الکلی انجام دهد (۲۱). نتایج یک مطالعه مروری و متا-آنالیز در سال ۲۰۲۳ نشان داده است که عاطفه پذیری منفی حدود ۹۰ درصد از میل به مصرف مواد مخدر و سیگار را تبیین می‌نماید (۸).

هم‌چنین، نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد هیجان خواهی اثر مستقیم با عاطفه پذیری منفی دانشجویان دارد.

CCBY-NC.4.0 DEED

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]
[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

این یافته همسو با نتایج مطالعه Jones و همکاران، Mahnoodi و همکاران و Doran و همکاران (۲۰-۲۱، ۴۳) است. در تبیین این فرضیه می‌توان بیان کرد که هیجان خواهی و عاطفه پذیری منفی دو سازه روان‌شناختی هستند که در دوران نوجوانی و جوانی در سطح بالایی قرار خواهند گرفت و به بیانی دیگر فرد در تلاطم به سر خواهد برد و به‌صورت متناوب در طول روز آشفتگی در احساسات و عواطف خود را تجربه خواهد کرد (۹). هم‌چنین، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که حساسیت اضطرابی اثر مستقیم بر عاطفه پذیری منفی دانشجویان دارد. این یافته با نتایج پژوهش Cyr و همکاران، Vatandost و همکاران و Ghaseminejad و همکاران (۷-۸، ۴۴) همسو است. در تبیین این فرض می‌توان بیان داشت که حساسیت اضطرابی، سازه‌ای فردی است که به‌عنوان ترس از محرک‌های استرس‌زا شناخته می‌شود، این سازه اثری مستقیم در به وجود آوردن عواطف منفی دارد (۴). به بیانی دیگر، زمانی که حساسیت اضطرابی در سطح بالایی قرار گرفته باشد، پس از آن نیز عواطف منفی به‌عنوان پیامد بروز رفتار حساسیت نسبت به محرک اضطرابی تلقی می‌گردد (۴۰). بر اساس نتایج پژوهش، افرادی آمادگی به مصرف مواد مخدر دارند که در متغیرهای حساسیت اضطرابی، هیجان خواهی و عاطفه پذیری منفی از سطح بالاتری نسبت به جمعیت عمومی قرار دارند، با توجه به این‌که محرک‌های محیطی غیرقابل کنترل هستند، یافته های پژوهش تلویحات عملی در عرصه‌های بالینی دارند که می‌توانند در جهت شناسایی عوامل خطرآفرین و درمان اعتیاد به کار گرفته شود.

این پژوهش مانند سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی دارد، از آن جایی که پژوهش در جامعه دانشجویی و دانشگاهی صورت گرفته که تا حدودی یک نمونه همگون است، لذا می بایست در تعمیم نتایج احتیاط لازم صورت گیرد. هم‌چنین، با توجه به این‌که تنها منبع گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌هایی بوده که توزیع شده است، لذا جنبه خودگزارشی داشتند و ممکن است در اطلاعات جمع‌آوری شده، سوءگیری تک روشی ایجاد شده باشد. محدودیت دیگر مربوط به بخش روش شناختی بوده به گونه‌ای که تحقیق حاضر به روش توصیفی اجرا شده و نمی‌توان رابطه علی قطعی بین متغیرهای مورد مطالعه استنباط کرد. پیشنهاد می‌شود در بررسی و اعتبارسنجی مجدد مدل پژوهش، به نقش متغیرهای هیجانی، شناختی و فراشناختی مؤثر در آمادگی به مصرف مواد مخدر از قبیل: ناگویی هیجانی، دشواری در تنظیم هیجان، اجتناب تجربه‌ای و باورهای فراشناختی نیز توجه شود که مدل پیشنهادی بسط و گسترش داده شود.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که حساسیت اضطرابی اثر مستقیم و غیرمستقیم با عاطفه پذیری منفی و آمادگی به مصرف مواد مخدر دارد و هم‌چنین هیجان خواهی نیز به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم با آمادگی به مصرف مواد مخدر و عاطفه پذیری منفی دانشجویان ارتباط دارد. بنابراین، به متخصصان پیشنهاد می‌شود که برنامه‌هایی آموزشی و درمانی در جهت افزایش آگاهی و توانمندسازی در برابر مدیریت هیجان و استرس نوجوانان و جوانان در محیط آموزشی و دانشگاه برگزار گردد.

تشکر و قدردانی

به این وسیله از تمامی شرکت‌کنندگان که با تکمیل پرسش‌نامه‌ها نویسندگان را در به سرانجام رساندن پژوهش حاضر یاری کردند، کمال تشکر و قدردانی به‌عمل می‌آید.

تعارض در منافع: پژوهش حاضر هیچ‌گونه تعارض در منافعی ندارد.

حامی مالی: پژوهش حاضر با هزینه شخصی انجام شده است و حمایت مالی صورت نگرفته است.

ملاحظات اخلاقی (کد اخلاق): پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.LUMS.REC.1402.191 از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی لرستان مورد تصویب قرار گرفته است.

مشارکت نویسندگان:

- **طراحی ایده:** محمد حاتمی نژاد، فضل الله میر
- **روش کار:** محمد حاتمی نژاد، فضل الله میر، محمد علی سپهوندی
- **جمع آوری داده‌ها:** محمد حاتمی نژاد

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

- **تجزیه و تحلیل داده‌ها:** محمد حاتمی نژاد، فضل الله میر
- **نظارت:** فضل الله میر، محمدعلی سپهوندی
- **مدیریت پروژه:** فضل الله میر
- **نگارش - پیش‌نویس اصلی:** محمد حاتمی نژاد
- **نگارش - بررسی و ویرایش:** محمد حاتمی نژاد، فضل الله میر، محمد علی سپهوندی

References

1. Degenhardt L, Stockings E, Patton G, Hall WD, Lynskey M. The increasing global health priority of substance use in young people. *Lancet Psychiatry* 2016; 3(3): 251-64.

2. Aron J, Muellbauer J, Giattino C, Ritchie H, Roser M. A pandemic primer on excess mortality statistics and their comparability across countries. Our World in Data. 2024 Feb 16.

3. Luikinga SJ, Kim JH, Perry CJ. Developmental perspectives on methamphetamine abuse: Exploring adolescent vulnerabilities on brain and behavior. *PNP and BP journal* 2018; 20(87): 78-84.

4. Nawi AM, Ismail R, Ibrahim F, Hassan MR, Manaf MRA, Amit N, et al. Risk and protective factors of drug abuse among adolescents: a systematic review. BMC Public Health 2021; 21(1): 1-15.

5. Kapetanovic S, Zietz S, Lansford JE, Bacchini D, Bornstein MH, Chang L, et al. Parenting, Adolescent Sensation Seeking, and Subsequent Substance Use: Moderation by Adolescent Temperament. *J Youth Adolesc* 2023; 52(6): 35-54.

6. Garey L, Olofsson H, Garza T, Rogers AH, Kauffman BY, Zvolensky MJ. Directional Effects of Anxiety and Depressive Disorders with Substance Use: a Review of Recent Prospective Research. *Curr Addict Rep* 2020; 7(3): 344-55.

7. Vatandost A, Khan Mohammadi A, Sadeghi J, Mohammadzadeh RA. The mediating role of school anxiety and emotional control in the relationship between basic psychological needs and the tendency to use drug among. *Journal of Psychological Science* 2022; 21(11): 79-94. [Farsi]

8. Cyr L, Bernard L, Pedinielli J-L, Cutarella C, Bréjard V. Association Between Negative Affectivity and Craving in Substance-Related Disorders: A Systematic Review and Meta-analysis of Direct and Indirect Relationships. *Psychol Rep* 2023; 126(3): 43-80.

9. Smirni D, Smirni P, Lavanco G, Caci B. Premorbid Personality Traits as Risk Factors for Behavioral Addictions: A Systematic Review of a Vulnerability Hypothesis. *Children* 2023; 10(3): 467.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

10. Hatami Nejad M, Akbari H, Amraei K, Khaleghi Dehabadi P, Momenzadeh F, Karamali F. Investigating the relationships between sensation-seeking and addiction with accident risk among professional drivers with structural equation modeling approach. *Arch Trauma Res* 2023; 12(3): 150-8.

11. Garavand H. The Mediating Role of Mobile-Based Social Media Addiction in the Relationships of Sensation Seeking and Conformity with the Tendency to High-Risk Behaviors. *etiadpajohi* 2023; 17(67): 25-54. [Farsi]

12. MamSharifi P, Koorani Z, Dortaj F, Haghmohamadi Sharahi G, Sohi M. Addiction prone prediction modeling based on meta-cognitive beliefs and sensation seeking: the mediating role of big five personality traits. *Journal of Psychological Science* 2020; 19(94): 12-30. [Farsi]

13. Siraj R, Najam B, Ghazal S. Sensation Seeking, Peer Influence, and Risk-Taking Behavior in Adolescents. *Educ Res Int* 2021; 84(3): 24-30.

14. Aghjani S, Ahmadi S, Fallahi V. Causal Modeling of Tendency to Addiction Based on Anxiety Sensitivity Mediated by Mediation Difficult in Emotion Regulation in Male Adolescents. Journal of Sabzevar University of Medical Sciences 2021; 28(4): 477-88. [Farsi]

15. Hatami Nejad M, Mirderikvand F, Sepahvandi M. Structural Relationships of Anxiety Sensitivity and Sense of Coherence with Readiness to Use Substances in College Students: The Mediating Role of Difficulty in Emotion Regulation. *etiadpajohi* 2024; 17(70): 149-74. [Farsi]

16. Lebeaut A, Tran JK, Vujanovic AA. Posttraumatic stress, alcohol use severity, and alcohol use motives among firefighters: The role of anxiety sensitivity. *Addict Behav* 2020; 106: 106353.

17. Besson M, Forget B. Cognitive dysfunction, affective states, and vulnerability to nicotine addiction: a multifactorial perspective. *Front Psychiatry* 2016 21(7): 179425.

18. Paulus DJ, Capron DW, Zvolensky MJ. Understanding hazardous drinking and suicidal ideation and suicide risk among college students: anxiety sensitivity as an explanatory factor. *Cogn Behav Ther* 2021; 50(5): 378-94.

19. Azarmehr R, Ahmadi E. The role of anxiety sensitivity and attentional control in predicting the tendency toward addiction in youth. *Iranian Journal of Health Psychology* 2019; 2(2): 45-50.

20. Mahnoodi H. Investigating the Mediating Role of Covid-19 Fear in the Relationship between Positive and Negative Affect and Post-Traumatic Stress Disorder and Spiritual Well-Being during the Limitations of the Corona Virus Epidemic in 2021: A Descriptive Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21(6): 643-60. [Farsi]

21. Jones SA, Del Giacco AC, Barnes SJ, Nagel BJ. Adolescent Substance Use Is Associated With Altered Brain Response During Processing of Negative Emotional Stimuli. *J Stud Alcohol Drugs* 2022; 84(2): 257-66.

22. Akbari T, Javidpour M, Shabanian AH. Path Analysis Model of Tendency to Addiction Based on a Sense of Coherence with the Mediation of Emotion Regulation Difficulties in

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

Male Adolescents: A Descriptive Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 20(11): 9-22. [Farsi]

23. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educ Psychol Meas* 1970; 30(3): 607-10.

24. Floyd M, Garfield A, LaSota MT. Anxiety sensitivity and worry. *Pers Individ Dif* 2005; 38(5): 1223-9.

25. Assayag Y, Bernstein A, Zvolensky MJ, Steeves D, Stewart SS. Nature and Role of Change in Anxiety Sensitivity During NRT-Aided Cognitive-Behavioral Smoking Cessation Treatment. *Cogn Behav Ther* 2012; 41(1): 51-62.

26. Taylor S, Zvolensky MJ, Cox BJ, Deacon B, Heimberg RG, Ledley DR, et al. Robust dimensions of anxiety sensitivity: Development and initial validation of the Anxiety Sensitivity Index-3. *Psychol Assess* 2007; 19(2): 176-88.

27. Foroughi AA, Mohammadpour M, Khanjani S, Pouyanfard S, Dorouie N, Parvizi Fard AA. Psychometric properties of the Iranian version of the Anxiety Sensitivity Index-3 (ASI-3). *Trends Psychiatry Psychother* 2019; 17(41): 254-61.

28. Zuckerman M. Dimensions of sensation seeking. *J Consult Clin Psychol* 1971; 36(1): 45.

29. Mahvi Shirazi M. Reliability, Validity and Manner of Zuckerman Sensation- SeekingCulture- Based Scale. *Clinical Psychology and Personality* 2008; 6(1): 35-48. [Farsi]

30. Carmines EG, Zeller RA. Reliability and validity assessment. Sage publications; 1979; Nov 1: 37-53.

31. Watson D, Clark LA, Carey G. Positive and negative affectivity and their relation to anxiety and depressive disorders. *J Psychopathol Clin Sci* 1988; 97(3): 346.

32. Sharifi HP, Bashardoust S, Emami PS. Psychometric Properties Of Positive And Negative Affect (Panas). *J Psychol Res* 2012; 4(13): 17-27.

33. Bakhshi A, Daemi F, Ajilchi B. Psychometric properties of the positive and negative affect scales in an Iranian sample. *Journal of Iranian Psychologists* 2009; 5(20): 343-350. [Farsi]

34. Weed NC, Butcher JN, McKenna T, Ben-Porath YS. New Measures for Assessing Alcohol and Drug Abuse With the MMPI-2: The APS and AAS. *J Pers Assess* 1992; 5(2); 389-404.

35. Zargar Y, Najarian B, Naami A. Investigating the relationship between personality traits (excitement, self-expression, psychological toughness), religious attitude and marital satisfaction with readiness for drug addiction in the employees of an industrial company in Ahvaz. 2008; 15(1): 99-120. [Farsi]

36. Hajihasani M, Shafiabadi A, Pirsaghi F, Kiyani Pour O. Relationship Between Aggression, Assertiveness, Depression and Addiction Potential In Female Students of Allameh Tabbatabai. *Knowledge & Res Appl Psychol* 2012; 13(3): 65-74. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

37. Hoyle RH. Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Applications: SAGE Publications; 1995; pp 100-14.

38. MacCallum RC, Browne MW, Sugawara HM. Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychol Methods* 1996; 1(2): 130-49.

39. Hu Lt, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Struct Equ Modeling* 1999; 6(1): 1-55.

40. Meredith P, Moyle R, Kerley L. Substance Use: Links with Sensory Sensitivity, Attachment Insecurity, and Distress in Young Adults. *Subst Use Misuse* 2020; 55(11): 1817-24.

41. Arghabaei M, Solimanian AA, Mohammadipoor M. The Role of Emotional Family Atmosphere in Drug Use Tendency: the Mediating Role of Negative Affect. *etiadpajohi* 2018; 12(45): 53-70. [Farsi]

42. Rezaei Tarazooj S, Baradaran M, Soltani Shal R. Psychological correlates of tendency to Substance use in students: Cognitive and executive functions of the brain, Positive and negative affection, Cognitive emotion regulation. *etiadpajohi* 2019; 13(52): 183-202. [Farsi]

43. Doran N, Sanders PE, Bekman NM, Worley MJ, Monreal TK, McGee E, et al. Mediating Influences of Negative Affect and Risk Perception on the Relationship Between Sensation Seeking and Adolescent Cigarette Smoking. *Nicotine & Tobacco Research* 2011; 13(6): 457-65.

44. Ghaseminejad MA, Zargar Y, Mehrabizade Honarmand M. The Study of Anxiety Sensitivity, Alexithymia, Positive and negative Affectivity, and Mental Health as Predictors of Asthma Disease. *Studies Med Sci* 2013; 24(9): 719-29. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

CCBY-NC.4.0 DEED

Developing a Model of Readiness to Use Drugs in Lorestan University Students Based on Anxiety Sensitivity and Sensation Seeking with the Mediating Role of Negative Affectivity: A Descriptive Study

Mohamad Hatami Nejad[1], Fazlolah Mir[2], Mohamadali Sepahvandi[3]

Received: 17/03/24 Sent for Revision: 13/05/24 Received Revised Manuscript: 23/06/24 Accepted: 26/06/24

Background and Objectives: Addiction is a social issue and a fundamental health challenge which the average age of its onset has decreased. Psychological factors play a key role in predisposition to drug use. Therefore, this study aimed to analyze the pathway of drug use readiness, considering anxiety sensitivity and sensation seeking with the mediating role of negative affectivity among students.

Materials and Methods: This descriptive study employed structural equations modeling. The statistical population comprised Lorestan University's students during the academic year 2022-2023. Three-hundred and eighty four students met the inclusion criteria and were selected using the convenience sampling method. Research tools used included Floyd et al.'s Anxiety Sensitivity Scale, Zuckerman's Sensation Seeking Scale, Watson et al.'s Negative Affectivity Assessment, and Weed et al.'s Addiction Readiness Scale. Data analysis was conducted through structural equations modeling.

Results: The findings indicated that anxiety sensitivity and excitement seeking had a direct, positive, and significant impact on drug use readiness with $\beta=0.25$ ($p<0.001$) and $\beta=0.30$ ($p<0.001$), respectively. Furthermore, anxiety sensitivity and sensation seeking were directly linked to negative affectivity with $\beta=0.26$ ($p<0.001$) and $\beta=0.25$ ($p<0.001$), respectively. Lastly, negative emotionality significantly and directly influenced the willingness to use drugs with $\beta=0.29$ ($p<0.001$).

Conclusion: The current study findings indicated that sensation seeking, anxiety sensitivity, and negative affectivity are the significant predictors of drug use. It is recommended that experts develop therapeutic and educational programs to enhance students' awareness and coping skills.

Keywords: Anxiety sensitivity, Excitement seeking, Negative affectivity, Readiness to use drugs, Students

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical considerations: The Ethics Committee of Lorestan University of Medical Sciences approved the study (IR.LUMS.REC.1402.191).

Authors' Contributions:

- **Conceptualization:** Mohamad Hatami Nejad, Fazlolah Mir
- **Methodology:** Mohamad Hatami Nejad, Fazlolah Mir, Mohamadali Sepahvandi
- **Data Collection:** Mohamad Hatami Nejad
- **Formal analysis:** Mohamad Hatami Nejad, Fazlolah Mir
- **Supervision:** Fazlolah Mir, Mohamadali Sepahvandi
- **Project administration:** Fazlolah Mir
- **Writing – original draft:** Mohamad Hatami Nejad
- **Writing – review & editing:** Mohamad Hatami Nejad, Fazlolah Mir, Mohamadali Sepahvandi

Citation: Hatami Nejad M, Mir F, Sepahvandi MA. Developing a Model of Readiness to Use Drugs in Lorestan University Students Based on Anxiety Sensitivity and Sensation Seeking with the Mediating Role of Negative Affectivity: A Descriptive Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2024; 23 (4): 322-36. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.61186/jrums.23.4.222]

1- MA in General Psychology, Dept. of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
2- Full Prof., Dept. of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
ORCID: 0000-0002-6994-024X
(Corresponding Author) Tel: (066) 33120069, E-mail: mir.f@lu.ac.ir
3-Associate Prof., Dept. of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran

CCBY-NC.4.0 DEED